

فصلنامه علمی - پژوهشی سیاستگذاری عمومی، دوره ۵، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۸، صفحات ۹۹-۱۱۷

بررسی عوامل بروز تعارض منافع در نمایندگان مجلس شورای اسلامی

مهدی زینالو

دانشجوی دکتری مدیریت سازمان‌های دولتی دانشگاه علم و صنعت ایران

علیرضا علی احمدی^۱

استاد مدیریت دانشگاه علم و صنعت ایران

سعید نریمان

استادیار علوم سیاسی شورای عالی انقلاب فرهنگی

(تاریخ دریافت: ۹۸/۲/۲۲ - تاریخ پذیرش: ۹۸/۶/۳)

چکیده

تعارض منافع یکی از مهم‌ترین زمینه‌های بروز فساد در بین مسئولین و همچنین مختل‌کننده سیستم تصمیم‌گیری براساس ترجیح منافع شخصی به منافع عمومی است. در مجلس شورای اسلامی، برخی از نمایندگان با این موضوع روبرو هستند و در برخی تصمیماتشان ممکن است امیال و اهداف شخصی بر منافع عمومی برتری نسبی پیدا کرده و آن تصمیم را از صحت و بی‌طرفی دور کند. در این مقاله به بررسی تعارض منافع و انواع آن پرداخته شده و پس از آن با مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختار یافته با خبرگان با استفاده از روش تحلیل مضامین به دو سؤال توجه شده است که آیا تعارض منافع در بین نمایندگان مجلس وجود دارد و در صورت مثبت بودن، عوامل بروز این مشکل چیست. نتایج پژوهش نشان داد که نمایندگان درگیر تعارض منافع هستند و نظام انگیزشی خودمختور، سیستم نظارتی ناکارآمد و طراحی‌های نادرست ساختارها و فرایندها به‌عنوان عوامل اصلی بروز تعارض منافع در مجلس شورای اسلامی مطرح است.

واژگان کلیدی: تعارض منافع، نماینده مجلس، فساد، عوامل بروز تعارض منافع، مجلس.

مقدمه

یکی از مخاطراتی که نمایندگان مجلس را تهدید می‌کند تعارض منافع^۲ است. اگرچه گاهی تعارض منافع میان افراد روی می‌دهد (Acocella, Di Bartolomeo, & Piacquadio, 2009) اما عمدتاً منظور از تعارض منافع مجموعه‌ای از شرایط است که موجب می‌گردد؛ قضاوتها، تصمیمات و اقدامات حرفه‌ای، تحت تأثیر یک منفعت ثانویه قرار گیرد. (Lo & Field, 2009) (Porter & Malone, 1992) (Thompson, 1993) به‌عنوان مثال وزیری با تشکیل یک شرکت خانوادگی در مناقصات شرکت می‌کند یا رئیس دانشگاهی، ساخت ساختمان‌های دانشگاه را به شرکت پسرش محول می‌کند. اینها مثالهایی از تعارض منافع است. این تعارضات عمدتاً در بخش‌های اجرایی هستند. اما اگر تعارض منافع برای یک نماینده مجلس که در جایگاه خطیر قانون‌گذاری است، وجود داشته باشد، منجر به خسارات بزرگی برای کشور می‌شود. اگرچه شاید برخی با تقوای فردی ترجیحات خود را در تصمیم‌گیری دخیل نکنند، اما نمی‌توان به صورت سیستماتیک به تقوای افراد اعتماد کرد و باید برای اصلاح آن تدبیری اندیشید. در کشورهای مختلف، قانون‌گذاری برای قانون‌گذاران در قالب قواعد رفتاری صورت می‌گیرد. (Patterson & Thompson, 1996) در نظام حقوقی کشور، بدون اینکه نامی از تعارض منافع برده شود مضمون آن، به طور پراکنده، در برخی قوانین و مقررات مورد توجه واقع شده است. در حوزه قضایی، از همان زمان که قوانین آیین دادرسی در ایران تصویب شده است مقرراتی نیز برای موارد تعارض منافع پیش‌بینی شده است. این رویه، کم و بیش، در مورد مراجع رسیدگی به تخلفات اداری یا انتظامی نیز رعایت شده است. علاوه بر این، قوانین متعدد دیگری به طور مستقیم یا غیرمستقیم به ممنوعیت یا تحدید اقداماتی پرداخته‌اند که به طور غیرمستقیم با تعارض منافع مرتبط هستند. (مقدمه توجیهی پیش‌نویس لایحه مدیریت تعارض منافع در خدمات عمومی، ۱۳۹۷) هدف قانون تعارض منافع جلوگیری از اعمال منفعت شخصی در مقابل منفعت عمومی برای افرادی است که در جایگاه‌های عمومی (حاکمیتی، دولتی و...) قرار گرفته‌اند. (The California State University, 2017). در اصل شصت و هفتم قانون اساسی در مورد سوگند نمایندگان آمده است: «...تعهد می‌نمایم ... همواره به استقلال و اعتدالی کشور و حفظ حقوق ملت و خدمات به مردم پایبند باشم، از قانون اساسی دفاع کنم و در گفته‌ها و نوشته‌ها و اظهارنظرها، استقلال کشور و آزادی مردم و تأمین مصالح آنها را مدنظر داشته باشم.» اگر مفاد این سوگند را به‌عنوان منافع ملی در نظر بگیریم و موارد غیر را منافع غیر ملی به شمار آوریم؛ سؤال اینجاست آیا نمایندگان به منافع ملی پایبند هستند یا دچار تعارض منافع می‌شوند؟ اگر

دچار تعارض منافع می‌شوند چه عواملی منجر به بروز تعارض منافع در بین نمایندگان مجلس می‌شود؟ هدف این پژوهش آن است که با پاسخ به این دو سؤال بتواند مقدمه تحقیقات بعدی راجع به چگونگی کارآمدتر کردن مجلس شورای اسلامی باشد.

مبانی نظری تحقیق

تعریف تعارض منافع

تعارض منافع موضوعی فراگیر است و محدود به مرزهای جغرافیایی و فرهنگی خاصی نمی‌شود، در آمریکا تعاریف متعددی برای تعارض منافع در نظر گرفته شده است به نحوی که به تعداد ایالت‌های آن کشور (۵۰) تعریف متفاوت برای این موضوع مطرح شده است. (NCSL, 2018). بر اساس وجوه مشترک تعاریف مذکور که برخی از آنها در جدول زیر آمده است؛ معمولاً تعارض منافع به وضعیتی گفته می‌شود که ظرفیت بالقوه نقض بیطرفی در تصمیم‌گیری یا اقدام یک مقام وجود داشته باشد به این دلیل که تضادی بین منافع فردی با منافع حرفه‌ای یا منافع عمومی مربوط، وجود دارد.

جدول ۱ - خلاصه تعاریف پیرامون تعارض منافع

نوع تعریف	شماره	نام صاحب اثر	سال	تعریف مختصر
تعاریف پایه	۱	Higai	۱۹۷۸	مجموعه‌ای از شرایط که موجب می‌گردد تصمیمات و اقدامات حرفه‌ای، تحت تأثیر یک منفعت ثانویه قرار گیرد
	۲	OECD	۲۰۰۳	تعارضی میان وظایف دولتی و منافع خصوصی مأمورین دولتی، به طوری که این منافع می‌تواند به صورت ناصحیحی وظایف آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین از منظر این راهنما، سیاست‌های مقابله با تعارض منافع دو هدف عمده دارد: اول اطمینان از اقدام بیطرفانه و انجام مسئولیت‌های دولتی بدون در نظر گرفتن خواسته‌های شخصی و دوم تقویت اعتماد عمومی در نهادهای عمومی.
	۳	(Bernard Lo & Field)	۲۰۰۹	تعارض منافع شامل موقعیت‌هایی می‌شود که قضاوت یا رفتار حرفه‌ای مربوط به منافع با اهمیت به صورت ناروا تحت تأثیر منافع کم اهمیت به مخاطره می‌افتد
	۴	کمیسیون اروپا	۲۰۱۱	ارائه‌کنندگان خدمات که دارای منفعت شخصی از نتیجه قرارداد هستند ممکن است بی‌طرفی و عملکردشان به‌طور ناصوابی تحت تأثیر قرار گیرد.

فرد به صورت غیر ناخواسته و در بی طرفی در شرایطی قرار می گیرد که اگرچه به او اعتماد شده است اما میان منافع شخصی و حرفه ای او تضاد ایجاد می شود	۱۳۹۰	میلانفر، آخوندی، پیکارزاده، لاریجانی	۵	
ترجیح منافع شخصی، حزبی، گروهی یا خانوادگی خود، نسبت به منافع ملی، حرفه ای و کاری که منجر به فساد می شود.	۱۳۹۷	ثنائی	۶	
برخی تعارض منافع را فقط در حالتی در نظر می گیرند که یک منفعت مشخص و واقعی مانند دارائی، درآمد مطرح باشد اما برخی دیگر علاوه بر آن منفعت ذهنی مانند آرامش خاطر، احساس بهتر... را نیز در نظر می گیرند.	۱۹۹۳	Davis	۷	تعاریف تکمیلی
تعارض منافع بالا به پایین که فرد جایگاه مشخصی دارد و به دنبال جاری کردن منافع بعدی خود است و پایین به بالا به این معنی که فرد برای حفظ و تقویت جایگاه خود اعمالی انجام می دهد که با وظایف او در تضاد است.	۲۰۰۸	Guzzetta	۸	

تعارض منافع دسته کم به سه دلیل قابل پذیرش نیست، اول آنکه افراد هنگامی که تعارض منافع دارند اعتماد بیش از حدی به خود داشته و خود را مضمون نمی دانند. دوم اگر کسانی به فردی که تعارض منافع دارد اعتماد می کنند و از تعارض منافع او اطلاع ندارند و او می داند که تعارض منافعش پنهان است، این فرد شرایطی را پیش آورده که افراد بیش از حد واقعی به او اعتماد کنند. سوم حتی اگر فرد به دیگران اطلاع دهد که تعارض منافع دارد، قضاوت او در لحظه ی تصمیم مانند کسی که تعارض منافع ندارد نیست. (Davis & Stark, 2001)

انواع تعارض منافع

در قانون تعارض منافع قانون گذاران فدرال کانادا مربوط به پارلمان این کشور انواع تعارض منافع که می تواند قانون گذار را در مضیقه قرار دهد مطرح شده است. این موارد به همراه چند مورد که در منابع دیگری اشاره شده اند در ذیل می آید:

۱- سرمایه گذاری: در مواردی که قانون گذار در تعیین نرخ هایی مانند سود بانکی، نرخ سود اوراق قرضه و سایر اعداد و ارقامی که در سرمایه گذاری ها مؤثر است، تعیین کننده است.

۲- جایگاه شرکتی: ممکن است نماینده ی مجلس علاوه بر جایگاه نمایندگی، در شرکت های خصوصی نیز فعال باشد.

۳- شغل موازی: اگر نماینده، موازی با شغل نمایندگی، وظیفه و شغل دیگری مانند حضور در اصناف یا هیأت مدیره شرکت ها یا مناصب دولتی... داشته باشد.

- ۴- لابی: اگر نماینده در حین عمل به وظیفه خود با نهادها، افراد و یا حتی دولت لابی نماید که در ازاء دریافت مبالغ یا منافع برای تصویب یا عدم تصویب یک قانون یا جهت انجام یا عدم انجام استیضاح اقدامی داشته باشد.
- ۵- هدایا و جوایز: دریافت بی دلیل و غیر روشن هدایا از طرف هر فرد یا مجموعه ای می تواند نمونه ای تعارض منافع باشد.
- ۶- اطلاعات داخلی: استفاده شخصی از اطلاعاتی که به واسطه شغل نمایندگی در اختیار نماینده قرار می گیرد. (Young, 2000) این مورد در برخی کشورها به طور کامل ممنوع است. (CQUniversity, 2017)
- ۷- ارتباطات پسا شغلی و مسئله درب گردان^۳: درب گردان یکی از مواضع پیچیده تعارض منافع شخص محور است. درب گردان شامل اشتغال بازنشستگان یا مستعفیان بخش دولتی در بخش خصوصی یا بالعکس است. (Stark, 1992)

مثالهایی از تعارض منافع مجالس دیگر کشورها

در سال ۲۰۰۸ در استرالیا اجازه ساخت مجتمع های ۱۲ طبقه در سه نقطه ی ساحلی در یک منطقه داده شد. پس از آن روز مشخص شد که اقوام نماینده ای که برای این طرح لابی کرده است جزء زمین داران آن منطقه هستند (ABCNews, 2008). در سال ۲۰۱۱ رئیس کمیسیون انرژی و تغییرات آب و هوایی مجلس همزمان رئیس سه شرکت مهم در زمینه ی انرژی های تجدید پذیر نیز بود. تصمیماتی که این کمیته در مدت ریاست او گرفت منجر به تأییراتی بر روند کسب در آمد این شرکت ها نیز شد به نحوی که خرید دولت از محصولات این شرکت نیز افزایش پیدا کرد (Newman, 2011). نماینده مجلس استرالیا، مسئول کمیته تجارت پارلمان بوده و همزمان در شرکتی که خود سالها قبل در زمینه مواد معدنی تأسیس کرده بود نیز فعال بوده است. وی نهایتاً مجبور به استعفا از سمت خود می شود (Bolger, 2016). یکی از نمایندگان مجلس کانادا در سال ۲۰۰۹ وام ۸۰۰ هزار دلاری برای خرید مسکن دریافت کرده بود و طبق قانون تعارض منافع در کانادا باید این وام را ظرف سی روز اعلام می کرد اما این اتفاق نیافتاد و وی جریمه شد (Chase, 2010). در سال ۲۰۱۷ یک نماینده ی مجلس کانادا به دلیل تخلف از قانون تعارض منافع در مورد عدم اعلام ویلایش در فرانسه محکوم شد (Thomson, 2017). نماینده مجلس هند که همزمان سهامدار اصلی یک شرکت تصفیه آب نیز بوده است، از دولت درخواست می نماید تا مالیات وضع شده برای شرکت های تصفیه آب را کاهش دهد (Samaddar & Angik, 2015).

مثال‌هایی از تعارض منافع در مجلس ایران

- ۱- در سال ۹۱ عضو هیأت مدیره شرکت سرمایه گذاری تأمین اجتماعی اعلام کرد که ۱۸ نفر از نمایندگان مجلس عضو هیأت مدیره شرکتهای ذیل شستا هستند (یوسف پور، ۱۳۹۱).
- ۲- مثال دیگری از تعارض منافع نمایندگان مجلس پیرامون موضوع دانشگاه آزاد اسلامی است. وقتی تعدادی از نمایندگان مجلس استاد این دانشگاه هستند، تعدادی در حال تحصیل در آن هستند و تعدادی پیگیر حل شدن مشکلات دانشگاه آزاد حوزه انتخابیه هستند. نمی توان انتظار داشت که لایحه یا طرحی در راستای اصلاح و ایجاد تغییرات مهم در آن دانشگاه که احیاناً مخالف منافع دانشگاه باشد رقم بخورد (رسائی، ۱۳۹۳).
- ۳- مثال دیگری از تعارض منافع نمایندگان در مورد کمیسیون انرژی و دریافت منصب در وزارت نفت توسط نمایندگان در صورت همراهی با وزیر است. این موضوع تا حدی است که یک نماینده «در حین» نمایندگی پست دولتی نیز گرفت همچنین در سال ۹۶ انتصاب ۲۴ نفر از نمایندگان سابق مجلس در وزارت نفت رسانه‌ای شد (صراط، ۱۳۹۶).

روش تحقیق

در این پژوهش ابتدا مطالعه مرور ادبیات صورت گرفت و مبانی مرتبط با تعارض منافع و انواع آن در دنیا بررسی شد. سپس برای بررسی وجود یا عدم وجود تعارض منافع در مجلس و علل بروز آن در صورت وجود، ۳۲ مصاحبه عمیق و نیمه ساختار یافته نمایندگان انجام شده است. (در ذیل جدول افراد مصاحبه شونده ارائه شده است). در این مصاحبه ها سؤالات اصلی پیرامون آسیب شناسی عملکرد مجلس شورای اسلامی بوده و پیشنهادات آنها در جهت اصلاح این آسیب ها بوده است و بدون جهت دهی ذهن مصاحبه شونده راجع به سؤال تحقیق، اطلاعات دریافت شده است.

جدول ۲ - افراد مصاحبه شونده

سمت‌های مصاحبه شونده ها	تعداد افراد مصاحبه شونده
نمایندگان حال حاضر مجلس	۵
نمایندگان سابق مجلس	۸
رئیس جمهور سابق	۱
اعضای سابق هیأت دولت	۳
مدیران ارشد دولتی (معاون وزیر و...)	۲
مدیران و کارشناسان مرکز پژوهش های مجلس	۵
هیأت علمی، محققین و...	۵

۳	کارمندان مجلس
۳۲	جمع

برای تحلیل مصاحبه‌ها و حصول نتیجه مد نظر، از شیوه تحلیل مضمون استفاده است. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (Tobergte & Curtis, 2006). همانطور که گفته شد در این تحقیق برای تحلیل مضامین از شیوه شبکه‌های مضامین استفاده شده است. بر خلاف روش قالب مضامین، شبکه‌های مضامین به صورت گرافیکی و شبیه تارنما نشان داده می‌شوند تا تصور وجود هر گونه سلسله مراتب در میان آنها از بین رفته، باعث شناوری مضامین شود و بر وابستگی و ارتباط متقابل میان شبکه تأکید شود. با این حال لازم است توجه شود که این شبکه صرفاً ابزاری تحلیلی است نه خود تحلیل. وقتی یک شبکه مضمونی ساخته شد می‌توان از آن به مثابه ابزاری تصویری برای تفسیر متن استفاده کرد تا نتایج حاصل از متن و خود متن برای محقق و خوانندگان تحقیق، روشن و فهمیدنی شود (Attride-Stirling, 2001). از آنجا که تحلیل مضمون، روش منعطفی است، پژوهشگر باید کاری را که انجام می‌دهد به طور شفاف و آشکار توضیح دهد و آنچه می‌گوید باید با آنچه انجام می‌دهد واقعا همخوانی و انطباق داشته باشد. در مصاحبه‌های انجام شده با شیوه‌های بیان مختلف وجود تعارض منافع میان نمایندگان مجلس به تأیید رسید و تقریباً همه مصاحبه‌شوندگان به بروز این آفت در رفتار نمایندگان اشاره داشتند به نحوی که اشباع داده در زمینه وجود تعارض منافع حاصل شد. لذا در ادامه راجع به عوامل بروز تعارض منافع توجه شد و پس از بررسی و تحلیل چندباره ی متن مصاحبه‌ها ۱۰۳ کد مرتبط با وجود تعارض منافع میان نمایندگان مجلس شناسایی و کدگذاری شد که با بررسی مجدد، از میان آنها ۱۴ مضمون پایه و سه مضمون سازمان دهنده مربوط به عوامل منجر به تعارض منافع در میان نمایندگان مجلس استخراج گردید.

یافته‌های تحقیق

در ادامه چند مثال از کدهای دریافت شده و مضامین پایه مرتبط با آنها ارائه شده است. «برخی نماینده‌ها پس آنکه از سؤال یا استیضاح یک وزیر را امضا می‌کنند، متأسفانه وارد یک تعامل با اعضای دولت شده و امضای خود را پس می‌گیرند.» این موضوع و برخی موارد دیگر که مرتبط با علاقه و تلاش برخی نماینده‌ها برای تداوم ارتباط با سایر نهادهای مؤثر در کشور بوده است؛ تحت مضمون پایه ی «دغدغه ارتباط با نهادهای کشور» دسته‌بندی شدند. «برخی

نماینده‌ها در هنگام رای گیری به این توجه نمی‌کنند که اثر رای‌شان چیست و صرفاً دغدغه برآورده شدن خواسته‌های حوزه انتخابیه را دارند.» چندتن از مصاحبه شونده‌ها بر این موضوع تأکید داشتند که تعدادی از وکلای مردم در مجلس، صرفاً وکیل مردم منطقه خود هستند و مسائل ملی برایشان اهمیت زیادی ندارد. از این رو مطالبی مانند این قسمت که ذکر شد تحت عنوان «ترجیح منافع شخصی به منافع ملی» دسته‌بندی شدند. «در طول دو سال که از عملکرد مجلس دهم می‌گذرد اگرچه طبق قوانین باید عمل شود، ولی تا کنون حتی یک تذکر از سوی رئیس مجلس بابت حضور و غیاب (نماینده‌ها) ارائه نشده است.» عدم اجرای آیین نامه داخلی مجلس در جهت تذکر برای غیبت‌های نمایندگان به دلیل ایجاد نشدن حاشیه در ارتباط با نماینده‌ها و به خطر نیافتادن جایگاه در مجلس با توجه به اینکه حضور در هر جایگاهی در مجلس نیاز به رای سایر نماینده‌ها دارد، در این کد قابل مشاهده است. این مورد و مطالب مشابه با عنوان «حفظ مقام در مجلس» در نظر گرفته شدند. «مشکل این است که تخصیص سازمان برنامه و بودجه ثابت نیست و توسط نماینده جابجا می‌شود.» نبود ساختار مستحکم سیاستگذاری در کشور و امکان جابجایی تصمیمات کلان و مهم به خاطر نفوذ افراد که در این قسمت قابل دریافت است و موارد دیگر که نزدیک به همین محتوا بودند، ذیل عنوان «طراحی معیوب ساختارهای حاکمیت» جای گرفتند. در ادامه مضامین پایه، مضامین سازمان دهنده و برخی از کدهای شناسایی شده ارائه می‌گردد.

جدول ۳ - بخشی از کدهای استخراج شده از متن مصاحبه‌ها

ردیف	متن یا کد مربوط	مضمون پایه
۱	تعریف روشنی از منافع ملی نیست.	ابهام در منافع ملی
۲	رئیس فلان سازمان یا وزیر آمده جواب سؤال بدهد. نماینده‌ها می‌آیند پرونده‌های حوزه انتخاباتی را حل کنند.	دغدغه ارتباط با نهادهای کشور
۳	در جلسه گوش نمی‌دهند.	ترجیح منافع شخصی به منافع ملی
۴	برخی از نمایندگان در تصمیم‌گیری‌ها، منافع مادی خودشان را نگاه می‌کنند.	ترجیح منافع شخصی به منافع ملی
۵	پاک‌ترین نماینده‌ها که می‌آیند پیش من می‌خواهند منتقل شوند وزارت نفت.	ترجیح منافع شخصی به منافع ملی
۶	به خاطر دغدغه‌های محلی دنبال لوله کشی و جاده و زمین فوتبال هستند.	جلب رضایت افراد
۷	سؤال بی مورد از وزیر به خاطر مشکل محلی	جلب رضایت افراد

۸	در طول ۲ سال کار مجلس دهم تا کنون حتی یکبار اخطار توسط رئیس مجلس در مورد حضور و غیاب داده نشده است.	حفظ مقام در مجلس
۹	رئیس کمیسیون چون دور بعد باید رای بیاورد با بی نظمی نماینده ها مسامحه می کند و منجر به ناکارآمدی کمیسیون می شود.	حفظ مقام در مجلس
۱۰	نماینده ۸۰ درصد وقتش را صرف حوزه ی انتخابیه می کند.	رسیدگی به امور حوزه
۱۱	مشکل این است که تخصیص های سازمان برنامه محکم نیست و توسط نماینده جابجا می شود.	طراحی معیوب ساختار های حاکمیت
۱۲	تعارض منافع در کمیسیون بهداشت، استیضاح وزیر، کار یک سری پزشک است که خودشان تعارض منافع دارند.	ایراد در طراحی فرایندهای درون مجلس
۱۳	انتظارات جامعه از نمایندگان رفع مشکلات منطقه است.	مطالبه جهت استیفای منافع غیر ملی
۱۴	عدم شفافیت در هدایا، و دارایی های نماینده ها	نبود نظارت در برخی موارد

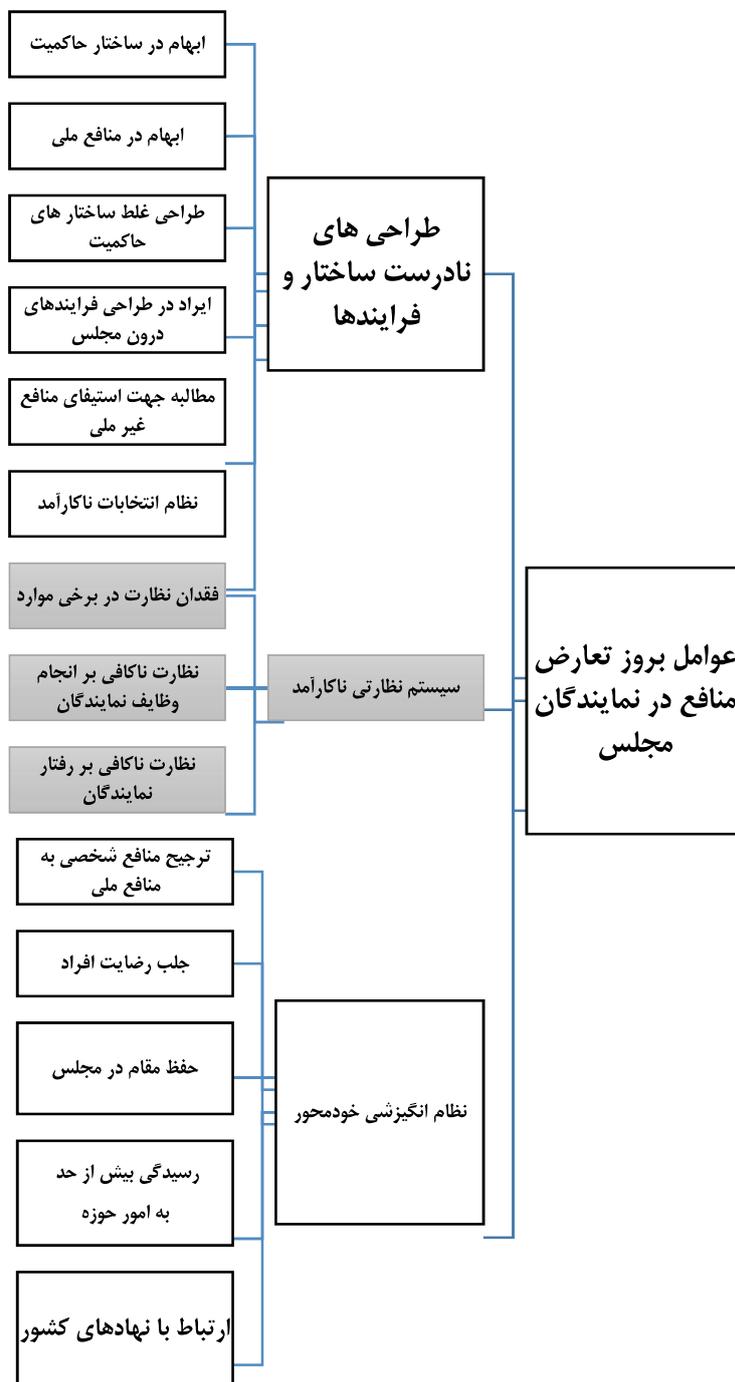
همانطور که مطرح شد مبتنی بر کدگذاری و تحلیل کدها، ۱۴ مضمون پایه شناسایی گردید. این مضامین نیز در سه دسته گنجانده شده و مضامین سازمان دهنده با عناوین «طراحی نادرست ساختارها و فرایندها»، «سیستم نظارتی ناکارآمد» و «نظام انگیزشی خودمحور» شکل گرفتند. معیار دسته بندی مضامین ارتباط بیشتر آنها با مضمون سازمان دهنده بود. مواردی که بیشتر به جنبه رفتاری و انگیزشی شخص نماینده و میل آنها برای حضور مجدد در مجلس بر می گشت تحت عنوان «نظام انگیزشی خودمحور» قرار گرفتند. مواردی که مشخصاً ساختاری و فرایندی بوده و ارتباطی به شخص نماینده ندارد، به این معنا که فارغ از اینکه چه کسی وارد مجلس شود این آسیب ها وجود دارند و امکان بروز این نوع آسیب ها برای افراد مختلف را دور از ذهن نمی توان دانست، در عنوان «طراحی های نادرست ساختارها و فرایندها» گنجانده شدند و عناوینی که یا مستقیماً به نظارت بر می گردند و یا اگر نظارت بر نماینده ها وجود داشته باشد امکان بروز بسیار کمتری پیدا می کنند تحت عنوان «سیستم نظارتی ناکارآمد» ارائه شدند.

جدول ۲ - مضامین پایه و مضامین سازمان دهنده در بروز تعارض منافع نمایندگان مجلس

مضامین سازمان	مضامین پایه	توضیح
طراحی های نادرست ساختار و فرایندها	ابهام در ساختار حاکمیت	ساختارهای حاکمیت روشن نیستند و برخی موضوعات با هم مخلوط می شوند برای مثال برآورده شدن نیازهای مردم در حوزه های انتخابیه از یک طرف در قانون به عهده ی نماینده نیست، اما از طرفی در عرف سیاسی کشور رسیدگی به حوزه امری غیر قابل اجتناب است.
	ابهام در منافع ملی	مشخص نیست دقیقاً چه مواردی به عنوان منافع ملی از نماینده مطالبه می شود، آیا تماس یک نماینده جهت اعزام آمبولانس بیشتر به یک تصادف خطرناک در حوزه انتخابیه دقیقاً در وسط یک جلسه ی مهم کمیسیون، رسیدگی به منافع ملی محسوب می شود؟
	طراحی معیوب ساختارهای حاکمیت	ساختارهای کلان حکمرانی جامع و مانع طراحی نشده اند و امکان سوء استفاده از آن فراهم است برای مثال سازمان برنامه و بودجه، تخصیص دقیق بودجه ندارد؛ لذا نماینده می تواند از این ایراد استفاده کرده و در امور اجرایی کشور دخالت نماید.
	ایراد در طراحی فرایندهای درون مجلس	برخی فرایندهای داخلی مجلس، خود به خود منجر به تعارض منافع می شوند. برای مثال اعضای کمیسیون ها، رئیس کمیسیون را مشخص می کند لذا رئیس اهرم فشار ضعیفی برای کنترل نماینده ها دارد.
	مطالبه جهت استیفای منافع غیر ملی	مردم به دلیل معوق ماندن مطالباتشان و نبود امید جهت انجام اموراتشان توسط مسئولان اجرایی محلی، از نماینده «انتظار» پیگیری امر خود را دارند.
	نظام انتخابات ناکارآمد	نظام انتخابات و نیاز به جمع آوری رای از یک حوزه ی انتخابیه کوچک (حداقل در ۱۶۷ حوزه انتخابیه که تک کرسی هستند)، به نحوی است، که نماینده در گروهی برآورده کردن مشکلات بسیار سطحی منطقی بوده و از مسائل کلان ملی باز می ماند.
نظام انگیزشی خودمحمور	ترجیح منافع شخصی به منافع ملی	نماینده ها مانند هر انسانی به دنبال منافع خود هستند. پس از جهت تحلیل روانشناختی تأمین منافع خود را در اولویت قرار می دهند. به عبارتی با منطق انسان اقتصادی (مرادی، ۱۳۹۳)، نماینده که تا قبل از نمایندگی به دنبال بیشینه کردن سود خود بوده است بعد از نمایندگی شدن نیز همین گونه خواهد بود.
	جلب رضایت افراد	نمایندگان برای استمرار نقش آفرینی و حضور در قدرت سعی می کنند نظر افراد خاص را جلب نمایند تا حمایت آنها را با خود داشته باشند.
	حفظ مقام در مجلس	رئیس مجلس یا رئیس کمیسیون جهت بقای خود در آن سمت منافع ملی را به حاشیه می برد.

از آنجا که رای مردم در گرو تأمین نیازهایشان است نماینده برای رای آوری مجدد تلاش بسیار موسعی برای رسیدگی به امور حوزه ی انتخابیه می نماید.	رسیدگی بیش از حد به امور حوزه	سیستم نظارتی ناکارآمد
چون نماینده نقش مستقیم تعریف شده ای در اجرا ندارد پیوسته سعی می کند با نهادهای مختلف ارتباط برقرار نماید تا با توسعه ی شبکه ی خود بتواند امورات حوزه را پیگیری نماید و گستره ی نفوذ خود را افزایش دهد.	دغدغه ارتباط با نهادهای کشور	
عدم شفافیت در دارایی ها، هدایا، مسافرت های خارجی، حضور و غیاب در کمیسیون ها و صحن، مشارکت در ارائه طرح ها و امضا آنها و پس گرفتن طرح ها و لوایح و استیضاح ها منجر به آزادی نماینده برای اعمال تعارض منافع می شود.	نبود نظارت در برخی موارد	
وظایف نمایندگان مشخص است، اما تقریباً شاخصی برای ارزیابی این وظایف و نظارت بر حسن اجرای آنها تدوین نشده است. (به جز موارد جزئی مانند اعلام حضور و غیاب در ابتدای جلسه ی صحن) که این امر منجر به عدم پایبندی نمایندگان به وظایف می شود.	نظارت ناکافی بر انجام وظایف نمایندگان	
رفتار نمایندگان در درون مجلس و در بیرون مجلس باید دارای محدودیت های فراوانی باشد که متأسفانه نیست، لذا نماینده امکان تلاش برای تحقق منافع خود نسبت به منافع ملی را دارد.	نظارت ناکافی بر رفتار نمایندگان	

بر اساس جداول فوق شبکه مضامین مربوط به تعارض منافع در عملکرد نمایندگان مجلس و عوامل مؤثر بر بروز این تعارض منافع به شکل زیر قابل ترسیم است.

شکل ۱ - شبکه مضامین عوامل بروز تعارض منافع نمایندگان مجلس.

بحث

بروز تعارض منافع میان نمایندگان مجلس ایران مانند مجالس دیگر کشورها امری روشن و طبیعی است. در ابتدا باید این موضوع پذیرفته شود تا بتوان پس از آن برای اصلاح، اقدامات لازم صورت گیرد. عوامل بروز تعارض منافع در نمایندگان همانطور که در دسته‌بندی‌های انجام شده در یافته‌های تحقیق مشخص است؛ شامل سه مضمون سازمان دهنده است. مضمون اول مواردی است که به ساختار نظام حکمرانی مربوط است. ممکن است عامل بروز تعارض منافع ناشی از طراحی نادرست و غیر دقیق سیستم حاکمیت باشد. بدین معنا که اجزای نظام حکمرانی و ارتباط میان اجزا به نحوی سازماندهی شده است که در طبیعت خود و کاملاً به طور قابل پیش بینی، منجر به تعارض منافع نماینده می‌شود. مضمون دوم خواستگاهی متفاوت از مورد اول داشته و به مولفه‌های انسانی فرد نماینده مربوط است. نظام انگیزشی آحاد نمایندگان می‌تواند آنها را به سمتی سوق دهد که به دنبال کسب منافع شخصی باشند و آن را نسبت به منافع ملی برایشان پررنگ نماید. مضمون سوم در واقع ناشی از دو مورد اول است و مربوط به مواردی می‌شود که به دلیل فقدان نظارت، یا نظارت ناکارآمد بر انجام وظایف نماینده (مبتنی بر وظایف طراحی شده در ساختار حکمرانی کشور) و یا ضعف نظارت بر رفتار نماینده (مبتنی بر ویژگی‌های انسانی نماینده) امکان ترجیح منافع شخصی بر منافع ملی را ممکن می‌سازد. طبیعتاً اگر این نظارت‌ها کارآمد شوند تعارض منافع نیز کاهش پیدا می‌کند. **طراحی نادرست ساختارها و فرایندها:** برخی مشکلات ساختاری در طراحی و معماری کلان نظام حکمرانی منجر به بروز زمینه‌های تعارض منافع می‌شود. برای مثال نماینده‌ها به راحتی می‌توانند طرح درخواستی برای تصویب قانون داشته باشند و با جمع‌آوری تعداد کم ۱۵ امضا می‌توانند اعلام وصول طرح خود را دریافت نمایند. بدین وسیله نماینده برای برآوردن منافع غیر ملی به راحتی می‌تواند اقدام نماید و مانعی پیش روی خود نمی‌بیند و با توجه به فرایند تصویب قانون که بررسی‌های کارشناسی در آن نقش پررنگی ندارد^۳، در برخی موارد ممکن است این طرح‌ها به قانون تبدیل شود. همین امر در مورد استیضاح نیز صادق است. به‌عنوان مثال دیگر می‌توان به ابهام جدی در ساختار حاکمیت و مرز بین قانونگذاری و اجرا اشاره کرد. با توجه به اینکه دقیقاً مرز بین قانون گذاری و اجرا مشخص نیست؛ نمایندگان مجلس در بسیاری موارد قوانینی وضع می‌کنند که به نظر می‌رسد به حوزه اجرا مرتبط است و حتی بعضاً در امور اجرایی حوزه انتخابیه خود ورود مستقیم کرده و در عزل و نصب‌ها نیز اعمال نظر می‌کنند^۴. یکی دیگر از جلوه‌های این عامل،

۳- این عبارت در بسیاری از مصاحبه‌های انجام شده تکرار می‌شود.

۴- این موارد نیز در چندین مصاحبه ی انجام شده مطرح گردید.

اداره امور کشور به صورت متمرکز است. شوراهای اسلامی شهر در عمل نتوانستند نقش مجلس محلی را ایفا نمایند (الهوریدی زاده و همکاران، ۱۳۹۳) در نتیجه امورات مردم در مناطق مختلف بر روی زمین باقی مانده است و یک نماینده مجلس با توجه به دسترسی به دولت مرکزی از یک طرف و وابستگی به رای حوزه انتخابیه از طرف دیگر به طور طبیعی تبدیل به ماشین برطرف کردن مشکلات منطقه می شود و دیگر زمانی برای تمرکز بر مسائل ملی و وظایف قانون گذاری و نظارت ندارد. در اینجا چیدمان نادرست ساختار منجر به بروز تعارض منافع در نماینده می شود.

نظام انگیزشی خودمحور: در طبیعت هر فرد، علاقه به بیشینه کردن منافع خود وجود دارد و این موضوع کاملاً عادی است. فرد هنگامی که به قدرت می رسد و به عنوان نماینده مجلس برگزیده می شود؛ طبیعتاً تغییر ماهیت پیدا نمی کند لذا این ویژگی را در خود خواهد داشت. محتمل است در بسیاری موارد این نظام انگیزشی منجر به ترجیح منافع فردی بر منافع ملی شود. همچنین این عامل علاقه به حضور مجدد در مجلس را در افراد تقویت می نماید، این علاقه می تواند برخاسته از احساس مسئولیت وی و مثبت باشد و می تواند از سر میل به قدرت و پست و مقام و منفی باشد. فارغ از این موضوع، نماینده برای رسیدن دوباره به قدرت اقداماتی انجام می دهد که در آن اقدامات منافع غیر ملی را بر منفعت ملی ترجیح می دهد. به عنوان یکی از مهم ترین موارد، نماینده جهت جلب نظر افراد مختلف در حوزه انتخابیه به منظور جلب رای دوباره آنها، اقدام به پیگیری امور مختلف عمرانی، آبادانی، خدماتی و ... در حوزه انتخابیه می کند و با نتیجه رساندن آنها و رفع مشکل مردم احتمال رای آوری خود در دور بعد انتخابات را بیشتر می کند.

سیستم نظارتی ناکارآمد: یکی از دلایل بروز تعارض منافع میان نمایندگان مجلس، سیستم نظارتی ناکارآمد است، برای مثال عدم نظارت بر درآمد، دارایی، هدایا، مسافرت ها و ... اختیار نمایندگان در شیوه عملکرد را بسیار گسترده می کند و آنها بدون احساس خطر می توانند به منافع شخصی، گروهی، صنفی و ... پردازند. در صورتی که اگر عملکرد نماینده زیر ذره بین باشد و در صورت افزون شدن غیر عادی دارایی او یا نزدیکانش مورد سؤال و بازخواست قرار گیرد، زمینه برای بروز تعارض منافع بسیار کاهش پیدا می کند. در حوزه شاخص های عملکردی نیز شرایط مشابهی برقرار است. اگر حضور و غیاب، فعالیت در جلسات، میزان مشارکت در رای گیری ها و ... تحت نظارت مجموعه هایی در خود مجلس یا بیرون مجلس و یا حتی تحت نظارت مردم قرار گیرد احتمال غیبت نمایندگان در جلسات یا به حد نصاب نرسیدن جلسات کمیسیون ها و یا گوش نکردن نماینده ها به مباحث داخل جلسات کمتر می شود. جهت مقایسه نتایج تحقیق با پژوهش های انجام شده در گذشته و همچنین مقایسه با واقعیت های رخ داده در صحنه سیاستگذاری کشور در ادامه به بررسی برخی پژوهش های مشابه می پردازیم. در

تحقیقات فارسی انجام شده عوامل بروز تعارض منافع در نمایندگان مجلس مورد بررسی قرار نگرفته است؛ اما در یک گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در رابطه با تعارض منافع، به عوامل بروز این مشکل به طور کلی پرداخته شده است که برخی از آن موارد، قرابت‌هایی با عوامل کشف شده در این تحقیق دارد. ذیل عنوان عوامل فردی ایجادکننده تعارض منافع در اشخاص، «انگیزه‌های سیاسی و منطقه‌ای» مطرح شده است که نزدیک به مضمون «نظام انگیزشی خودمحور» در این تحقیق است. همچنین ذیل عنوان «عوامل نهادی ایجادکننده تعارض منافع در اشخاص» مواردی نزدیک به مضمون «طراحی‌های نادرست ساختارها و فرایندها» مطرح می‌شود. (پرهیزگاری، رزقی، ۱۳۹۶) این دو مورد در گزارش مذکور به طور کلی مطرح شده‌اند و خاص مجلس شورای اسلامی نیستند. از این رو دقیقاً مضامین پایه‌ای که در این تحقیق شناسایی شده‌اند را مد نظر ندارد. یافته‌های پژوهش حاضر چون با عنایت به تعارض منافع در بین نمایندگان مجلس تهیه شده است مشخصاً به این عوامل در مجلس می‌پردازد. در بسیاری از کشورهای دنیا که برای کاهش مشکلات ناشی از تعارض منافع نمایندگان به قواعد رفتاری و قوانین مرتبط با این آفت رو آورده‌اند، سیستم‌های نظارتی مشخصی تدوین شده است تا در صورت بروز تعارض منافع، این سیستم‌ها بتواند با متخلف برخورد کند. ارائه‌ی پیشنهاد مبنی بر ایجاد سیستم نظارت، نشان از تأیید «سیستم نظارت ناکارآمد» به عنوان یکی از عوامل بروز تعارض منافع است. از این رو اگرچه شاید به طور مستقیم به این عامل اشاره نشده است؛ اما ارائه راهکار ایجاد سیستم‌های نظارت قوی مؤید این مضمون مطرح شده در این تحقیق است (OECD & Asian Development Bank, 2008) (Troost & Gash, 2008).

اعتبارسنجی

در جهت تأیید اعتبار یافته‌های پژوهش علاوه بر ارائه مصادیقی از بروز تعارض منافع در مجالس دنیا و در مجلس ایران، جلسه گروه کانونی بین برخی از خبرنگاران مصاحبه‌شونده برگزار گردید. در این جلسه خروجی‌های پژوهش به بحث و بررسی گذارده شد. عمده یافته‌ها در مورد وجود تعارض منافع بین نمایندگان مجلس و همچنین دسته‌بندی‌ها مورد تأیید بود. نکته قابل بررسی که در این جلسه مطرح گردید؛ امکان قرار دادن عامل سیستم نظارتی ناکارآمد ذیل طراحی‌های نادرست فرایندها و ساختارها بود که با بحث مجدد، ضمن پذیرش اصل موضوع اهمیت زیاد این عامل در مقایسه با دیگر فرایندهایی که بد طراحی شده‌اند و هم سطح نبودن این عامل با آن موارد دلیل بالا آمدن رده این مضمون مطرح گردید که مورد موافقت اعضای جلسه بود.

توصیه‌های سیاستی

تعارض منافع مربوط به ذات و نوع بشر است، وقتی که اهداف و امیال فردی متفاوت با انتظارات شغلی باشد. این موضوع در بسیاری از حرفه‌ها و شغل‌ها رخ می‌دهد و فقط مربوط به جایگاه‌های حاکمیتی نیست. اما با توجه به جایگاه مهم و خطیر مجلس طبیعتاً بروز تعارض منافع در آن می‌تواند اثرات بزرگ و جبران‌ناپذیری در سرنوشت تصمیمات ملی داشته باشد. که این موضوع نیز فقط مربوط به کشور ایران نیست و برای مجالس در کل دنیا قابل تصور است. به همین دلیل، تدوین قواعد کنترل و مدیریت تعارض منافع به منظور پیشگیری از فساد مورد توجه دولت‌ها بوده است. راهکارها و روشهای مختلفی را می‌توان برای کنترل و مدیریت تعارض منافع در تدوین و تصویب قواعد، آموزش عمومی و روشهای کشف و برخورد با نقض کنندگان قواعد تعارض منافع مورد بررسی قرار داد (پرهیزگاری، رزقی، ۱۳۹۶). همانگونه که در یافته‌ها نیز مطرح شد «سیستم نظارتی ناکارآمد» یکی از عوامل اصلی بروز تعارض منافع در میان نمایندگان مجلس است. از این رو نکته مهم مقدماتی، پذیرش این موضوع است که صرف تذکر و نصیحت به افراد، نمی‌تواند منجر به عملکرد صحیح آنها بخصوص در جایگاه و مقام بسیار مهمی مانند نمایندگی مجلس شود و باید سازکاری جهت نظارت بر رفتار نمایندگان طراحی شود. از آنجایی که تعارض منافع، مفهوم بسیار پیچیده‌ای به لحاظ رفتاری بوده و در بسیاری از تصمیمات می‌تواند مؤثر باشد؛ باید این سازکار نیز دقیق و گسترده باشد؛ به نحوی که جزئیات رفتارهای نادرست در آن قابل شناسایی باشد. لذا پیشنهاد می‌شود قوانین دقیق و روشن با مصادیق قابل شناسایی راجع به تعارض منافع در انواع رفتار و کردار نمایندگان تدوین شود؛ به نحوی که نماینده در عین اینکه دقیقاً محدوده تعارض منافع را بداند، به دلیل توجه به این قانون و اجرائپذیر بودن آن به سمت بروز تعارض منافع در رفتار خود نرود. نکته بسیار مهمی که در این بین وجود دارد این است که تصویب قانون مبارزه با تعارض منافع، خود با منافع نمایندگان تعارض دارد؛ لذا به نظر می‌رسد این قانون به طور مستقیم امکان تصویب شدن ندارد. برای تکمیل این توصیه سیاستی باید از مسیرهای غیر رسمی شروع کرد. برای مثال با پررنگ شدن این موضوع در رسانه‌ها، مطالبه عمومی برای مقابله با تعارض منافع در مجلس ایجاد شود و نماینده‌ها تحت فشار روانی وارد از جامعه مجبور به تصویب این قانون شوند. راهکار دیگر آن است که با شفافیت تعارض منافع توسط برخی نمایندگان به صورت داوطلبانه، مقابله با تعارض منافع به یک هنجار غیر رسمی تبدیل شود و نبود آن یک ایراد شناخته شود و به مرور این هنجار به یک عرف غیر قابل اغماض مبدل شود. مسیر دیگری که البته خود، ملزومات زیادی دارد؛ گسترده و کارا شدن نظام احزاب است. احزاب چون ماندگار و با ثبات هستند، برای جلب نظر مردم از قوانین ضد

فساد حمایت می‌کنند و نمایندگان وابسته به خود را به رای به قانون مبارزه با تعارض منافع نمایندگان تشجیع می‌کنند. همچنین از آنجایی که «طراحی های نادرست ساختار و فرایندها» نیز منجر به بروز تعارض منافع در نمایندگان پارلمان می‌شود، باید این ساختارها نیز به نحوی اصلاح گردد تا خود به خود امکان بروز به حداقل برسد. به‌عنوان مثال وقتی نماینده درگیر جمع آوری رای از حوزه انتخابیه برای ورود به مجلس است؛ طبیعتاً در رای دهی و اقدامات خود به توسعه منطقه به دلیل پیروز شدن در انتخابات بعدی فکر می‌کند؛ در صورتی که اگر نظام انتخابات اصلاح شود و نماینده درگیر مستقیم خرده رای های مردم در منطقه نباشد، این موضوع خود به خود کاهش پیدا می‌کند و فکر نماینده آزادتر می‌شود. برای اصلاح فرایندهای درونی مجلس پیشنهاد می‌شود تمام فرایندها با فرض حضور یک نماینده با تعارض منافع زیاد بازبینی شود و به نحوی اصلاح شود که چنین نماینده ای امکان بروز تعارض منافع خود را یا پیدا نکند یا به سختی پیدا کند. «نظام انگیزشی خودمحور» جزء لا ینفک رفتار سیاسی یک نماینده مجلس است لذا نباید انتظار داشت که جلوی این مورد گرفته شود؛ اما باید مجموعه رفتارهای خطا در جهت رسیدن به این خواسته شناسایی و دقیقاً مشخص شود تا در صورتی که نماینده مرتکب آن موارد شد؛ به‌عنوان متخلف معرفی گردد و با او برخورد صورت گیرد. در بسیاری از کشورهای دنیا قوانین مرتبط با تعارض منافع نمایندگان مبتنی بر اعلام خود نماینده است و در صورتی که نماینده کارهای مشخصی را انجام دهد ولی آنها را اعلام نکند دچار مشکلات جدی می‌شود.

منابع

- ۱- الهویبری زاده ر، ولیقلی زاده ع، صانعی م، (۱۳۹۳)، آسیب شناسی رابطه بین شورای شهر با نظام سیاسی در ایران (تبیین اصول تمرکززدایی اداری در دولت محلی)، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای، دوره ۵ شماره ۱۴، ص ۲۵-۴۶
- ۲- پرهیزکاری، س.، رزقی، ا. (۱۳۹۶). تعارض منافع، دسته بندی و مفهوم شناسی. تهران.
- ۳- پرهیزکاری، س.، ع.، رزقی، ا. (۱۳۹۶). تعارض منافع، راهکارهای پیشگیری و مدیریت. تهران.
- ۴- ثنائی، م. (۱۳۹۷). تعاریف تعارض منافع <https://discuss.tp4.ir/t/topic/399/2> Retrieved July 29, 2018, from
- ۵- رسانائی، حمید. (۱۳۹۳). چه کسی به تخلفات دانشگاه آزاد رسیدگی میکند؟ Retrieved from <http://www.598.ir/fa/news/271433/> چه کسی به-تخلفات-دانشگاه-آزاد-رسیدگی-میکند-بیش-از-۵۰-نفر-از-نمایندگان-مجلس-تحصیل-یا-تدریسشان-در-دانشگاه-آزاد-است-جدول، پایگاه ۵۹۸
- ۶- رنجبر ه، حق دوست ع، صلصالی م، خوشدل ع، سلیمانی م، بهرامی ن، (۱۳۹۱)، نمونه گیری در پژوهش های کیفی، مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی، سال دهم، شماره ۳، ۲۳۸-۲۵۰
- ۷- صراط. (۱۳۹۶). فهرست ۲۴ نماینده ای که وزیر نفت با افتخار استخدام کرد . Retrieved from <https://www.seratnews.com/fa/news/376794/> فهرست-۲۴-نماینده-ای-که-وزیر-نفت-با-افتخار-استخدام-کرد
- ۸- مرادی م، (۱۳۹۳)، مبانی فکری انسان اقتصادی در کتاب های اقتصاد خرد دانشگاهی و جایگاه آن براساس ارزش های اسلامی، دوفصلنامه علمی پژوهشی پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، دوره ۱۸، شماره ۱۹، ص ۱-۲۷

- ۹- مقدمه توجیهی پیش نویس لایحه مدیریت تعارض منافع در خدمات عمومی (1397). Retrieved from <http://www.lvp.ir/portal/home/?news/266455/266479/271375/> نظرخواهی عمومی درباره پیش نویس لایحه مدیریت تعارض منافع در خدمات عمومی
- ۱۰- میلانیفر، ع.، آخوندی، م.، پیکارزاده، پ.، لاریجانی، ب. (۱۳۹۰). ارزیابی حقوقی تعارض منافع در حقوق نظام سلامت ایران. اخلاق و تاریخ پزشکی، ۵(۱).
- ۱۱- یوسف پور، علی. (۱۳۹۱). عضویت ۱۸ نماینده در هیأت مدیره شستا. Retrieved from <http://tabnakeghtesadi.ir/fa/news/237139/> عضویت ۱۸ نماینده در هیأت مدیره شستا، تابناک.
- 12- . ABCNews. (2008). Conflict of interest accusation in Parliament. Retrieved June 2, 2018, from <http://www.abc.net.au/news/2008-11-25/conflict-of-interest-accusation-in-parliament/218474>
- 13- Acoella, N., Di Bartolomeo, G., & Piacquadio, P. G. (2009). Conflict of interests, (implicit) coalitions and Nash policy games. *Economics Letters*, 105(3), 303–305. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2009.08.029>
- 14- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: An analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1(3), 385–405. <https://doi.org/10.1177/146879410100100307>
- 15- Bernard Lo, & Field, M. J. (2009). Conflict of interest in medical research, education, and practice. Washington D. C: National Academies Press (US). Retrieved from http://download.nap.edu/chapterlist.php?record_id=12598&type=pdf_chapter&free=1
- 16- Bolger, R. (2016). Tasmanian MP Adam Brooks accused of conflict of interest over mining links.
- 17- Chase, S. (2010). Helena Guergis fined for failure to report mortgage. Retrieved from <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/helena-guergis-fined-for-failure-to-report-mortgage/article1576402/>
- 18- CQUniversity. (2017). Conflict of Interest Policy and Procedures. Alberta.
- 19- Davis, M. (1993). Conflict of interest revisited. *Business & Professional Ethics Journal*, 12(4), 21–41. <https://doi.org/10.1038/355751a0>
- 20- Davis, M., & Stark, A. W. (2001). Conflict of Interest in The Profession, Oxford University Press
- 21- Guzzetta, G. (2008). Legal Standards and Ethical Norms. In CONFLICT OF INTEREST AND PUBLIC LIFE. New York: Cambridge.
- 22- HIGAI, T. (1978). FUNDAMENTAL STUDY ON SHEAR FAILURE OF REINFORCED CONCRETE BEAMS. *Proceedings of the Japan Society of Civil Engineers*, 1978(279), 113–126. https://doi.org/10.2208/jscej1969.1978.279_113
- 23- Lo, B., & Field, M. (2009). Conflict of Interest in Medical Research, Education, and Practice. <https://doi.org/10.17226/12598>
- 24- NCSL. (2018). 50 STATE TABLE: CONFLICT OF INTEREST DEFINITIONS. Retrieved November 1, 2018, from <http://www.ncsl.org/research/ethics/50-state-table-conflict-of-interest-definitions.aspx>
- 25- Newman, M. (2011). Questions raised over MPs' conflicts of interests. Retrieved July 1, 2018, from <https://www.thebureauinvestigates.com/stories/2011-10-01/questions-raised-over-mps-conflicts-of-interests>
- 26- OECD. (2003). Managing Conflict of Interest in the Public Service: OECD guidelines and Country experiences. OECD. <https://doi.org/10.1787/9789264104938-en>
- 27- OECD, & Asian Development Bank. (2008). Managing Conflict of Interests: Frameworks, Tools, and Instruments for Preventing, Detecting, and Managing Conflict of Interest. Retrieved from <http://www.oecd.org/site/adboecdanti-corruptioninitiative/40838870.pdf>
- 28- Patterson, S. C., & Thompson, D. F. (1996). Ethics in Congress: From Individual to Institutional Corruption. *Political Science Quarterly* (Vol. 111). <https://doi.org/10.2307/2151947>
- 29- Porter, R. J., & Malone, T. E. (1992). Biomedical research: collaboration and conflict of interest.
- 30- Samaddar, S., & Angik, A. (2015). Conflict of Interest – A Study. saskatoon.
- 31- Stark, A. (1992). Public Sector Conflict of Interest at the Federal Level in Canada and the U. S.: Differences in Understanding and Approach. *Public Administration Review*, 52(5), 427–437.
- 32- The California State University. (2017). Conflict of Interest Handbook. CALIFORNIA. Retrieved from <http://www.calstate.edu/gc/docs/conflict-of-interest-handbook.pdf>
- 33- Thompson, D. F. (1993). Understanding Financial Conflicts of Interest, 329(8), 573–576.

- 34- Thomson, S. (2017). Bill Morneau pays the price for French villa omission with \$200 fine from ethics commissioner. Retrieved July 1, 2018, from <https://nationalpost.com/news/politics/bill-morneau-pays-the-price-for-french-villa-omission-with-200-fine-from-ethics-commissioner>
- 35- Tobergte, D. R., & Curtis, S. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- 36- Trost, C., & Gash, alison I. (Eds.). (2008). *Conflict of interest and public life*. New York: Cambridge University press.
- 37- Young, M. *Conflict Of Interest Rules For Federal Legislators* (2000). Law and Government Division. Retrieved from <https://lop.parl.ca/Content/LOP/ResearchPublications/793-e.htm>.